

Werd is, waarin een-
volk nadert, en ander-
oor het aangezicht des
slechts bijna radicaal uit,
ver te houden, dan of
ap tot onderlinge stich-
vangeliseerende meeting
wereld tot bekeering te

natuurlijk het Gerefor-
mijke beginsel in de
wil, dat wij menschen
zicht van den Driemaal-
sen, om door Hem ge-
en Hem eere te geven,
et beginsel niet tot zijn
et moet bij alle Eere-
gesmaakt worden, dat
genblijk met den leven-
eest, die ons zijn Woord
is toesprekt, die ons

dan ook de *Benedictie*
hartewensch van dien
toel, die u alle goeds,
en vrede toebijdt, maar
nig, die zijn genade en
tekt, en die hietoe zijn
gebruikt.

elling nu tusschen een
tot onderlinge stichting,
n 's Heeren volk voor
Heeren, is juist in den
scherp, zij het ook op
aan de orde gekomen,
van *musikale* prediking,
s wel bekend, hoe met
de den stoot gaf. Minder
is, hoe ditzelfde denke-
wereld al meer tot
ter in den vorm van den
eid, en thans reeds ge-
den. Eerdiens van de
eiden.

jk tegen de gezelschaps-
spreken Gods door zang
in te voeren, dat ten
ers in den Dienst heeft

Woords, geestelijk te
n Heilige Israels we-
end te laten spreken,
uit de komedie te hulp
ingend te laten spreken

uyper ontvingen we het
laatsing als vervolg op
artikelen.

het Calvinisme.

III.

1539 de eerste psalm-
Gereformeerde kerk
chenen, en wij hebben
angrijkelijk aandeel Calvin-
eft gehad. Aan hem is
te danken, dat de voor-
in Clement Marot, oors-
als tijdschrift voor het
goede is gekomen aan
gemeente.

Indruk dit eerste psalm-
elingenkerk te Straats-
burg maakte, blijkt uit
jong student uit de Zui-
die in die dagen Straats-
zijner bloedverwan-
schreef hij met haast
v. „Des Zondags zingt
van David of een lied
nieuwe Testament. Deze
zingen allen te zamen,
vrouwen, in schoon-
lijk is om te hooren.
ten, dat zij ieder een
ind houden, zoodat zij
innen raken. Ik had nooit
liet gezang der gemeente
enaar zou zijn als het
t begin wel vijf of zes
Ik begon te weenen,
lene gemeente zag, ver-
nen, omdat zij de eere
Evangelie handhaafden,
et van droefheid maar
er ik hen zoo van ge-
ingen, den Heere dan
n behaagd had hen te
aats, waar zijn naam
peerlijk. Geen scheepel
een vreugde het geest,
if en de wonderen des
taal kan zingen gelijk
het wonder dat in deze
et eerst al de liefelijk-
ezang werd gevoeld, de
or en na de prediking
naar een geheel psalm
zelfde berichtgever ons
elt?

ende uitgaven, telkens
in 1539 tot 1542 van
ten, kunnen wij kort
edenis dezer uitgaven
ondersgeschikt belang
nuiten medeweten van
Antwerpen, te Straats-
n waren te danken aan
redikheer aan het hof
enrij, gouvernante in
blijkbaar een volledi-
s psalmen in handen
e te Antwerpen druk-
Alexander tot de refor-
otte naar Straatsburg,
et met deze uitgave be-
hij dankbaar gebruik

1) A. Erichson, l'Eglise Française de Stras-
bourg au seizième siècle p. 21, 22.
2) Relais, zij als gestorven sonder dat ge ver-
der zij gekomen dat het derde deel van het werk,
dat zij begonnen zijt. En wat nog erger is, ge-
leerde dichter, zij hebt niemand op de wereld ach-
tergelaten, die in staat is u op te volgen. Ziedaar
de reien waaraan, toen de dood u wegnam, met
u ook David stille zwog.

1) A. Erichson, l'Eglise Française de Stras-
bourg au seizième siècle p. 21, 22.
2) Relais, zij als gestorven sonder dat ge ver-
der zij gekomen dat het derde deel van het werk,
dat zij begonnen zijt. En wat nog erger is, ge-
leerde dichter, zij hebt niemand op de wereld ach-
tergelaten, die in staat is u op te volgen. Ziedaar
de reien waaraan, toen de dood u wegnam, met
u ook David stille zwog.

nog een vijftiental gekozen, nl. psalm 19,
22, 24, 37, 38, 51, 103, 104, 113, 114,
115, 130, 137, 143.

Hoewel Marot voorzichtigheidshalve zijn
arbeid vooraf door de Sorbonne liet onder-
zoeken en goedkeuren, en deze goe ring
aan het hoofd van zijn bundel staat afge-
drukt, was hij toch blijkbaar niet gerust,
hoe de Roomsche kerk deze uitgave zou
opnemen. Het zingen der psalmen stond
reeds in ketterschen reuk. Koning Frans,
zijn beschermheer, die steeds dobberde tus-
schen reformatie en katholicisme, had weer
en van die oogenblikken, dat hij geheel
onder den invloed der inquisitie stond, en
edict op edict tegen de ketters uitvaardigde.
Marot, die op de wankele gunst van zijn
grilligen meester niet durfde vertrouwen en
onder de hand was ingelicht, dat hem een
proces dreigde, nam plotseling de vlucht
naar Genève.

Calvin was daar reeds September 1541
met eere teruggekomen uit zijn ballingschap
te Straatsburg. De raad was thans bereid
gewest op zijn verzoek het psalmgezing
in te voeren in de gemeente, en in 1542
was zelfs een nieuwe uitgave van Marot's
psalmen te Genève verschenen. Marot kon
er dus zeker van zijn, dat hij te Genève
een welkom onthaal zou vinden. Calvin zelf
zocht hem op en medde enkele dagen later,
blijkbaar met vreugde, aan zijn vriend Viret,
dat het Marot's voornemen was zich voor-
goed te Genève te vestigen. Wat Calvin
vooral hoopte en verlangde was, dat Marot
zijn arbeid van de berijming der psalmen
voltoeien zou.

Marot heeft slechts één jaar te Genève
vertoefd. Hij kwam er in November 1542
en ging weer heen in December 1543. Voor
de berijming der psalmen is dat jaar niet
onvruchtbaar geweest. Onder de leiding van
Calvin werden de dertig door Marot reeds
uitgegeven psalmen aan een strenge revisie
onderworpen en zoo mogelijk nog meer in
overeenstemming met den grondtekst ge-
bracht. Voorts werden de psalmen, die
Calvin te Straatsburg reeds vertaald had,
psalm 25, 36, 46, 91 en 138, door Marot
deels verbeterd, deels door geheel nieuwe
berijmingen vervangen. En eindelijk leverde
Marot thans voor het eerst een berijming
van psalm 18, 23, 33, 34, 43, 45, 50, 72,
79, 86, 101, 107, 110, 118, 128. Ook de
lofsang van Simeon en de Tien geboden,
reeds door Calvin berijmd, werden opnieuw
vertaald door Marot, en hij voegde als
nieuwe lofsangen er aan toe de Apostoli-
sche geloofsbelijdenis, het Onze Vader, de
groetenis van den engel aan Maria (het
Ave Maria der Roomsche kerk) en einde-
lijk een berijmd gebed voor en na het eten.

Het aantal berijmde psalmen was hiernede
tot negen en veertig gestegen, bijna een
derde van den geheelen psalmbundel. De
nieuwe uitgave zag te Genève het licht met
een voorrede aan de Dames van Parijs.
Hoe gelukkig voor de kerk zou het ge-
weest zijn, wanneer Marot rustig te Genève
zijn waarlijk dichterlijke gaven onder lei-
ding van Calvin aan dezen heerlijken arbeid
verder had kunnen besteden. Maar het heeft
niet aldus omgeen, zijn. De hofdichter van
koning Frans voolde zich hoe langer hoe
minder in het strenge Genève thuis. Een
eerste botsing ontstond reeds, toen de
Kerkeraad zich weinig gesticht toonde over
zijn berijming van de salutatio angelica, de
„engelische groetenisse”, gelijk onze vaderen
zeiden, omdat het Ave Maria al te sterk
aan de Roomsche Maria-verering deed
denken, en daarom beval dit loflied ter
eere van een mensch achter den Psalm-
bundel weg te laten. Wat er verder is ge-
schied, weet men niet met volkomen zeker-
heid. Beza deelt alleen mede, dat Marot,
opgevoed in een zeer slechte school en zijn
levenswijze niet in overeenstemming kun-
nende brengen met de tucht van het Evan-
gelie, Genève verliet. De beschuldiging, dat
hij uit Genève vluchten moest omdat hij
betrapt was op echtbreuk, mist voldoende
grond. Vermoedelijk lag de aanleiding tot
zijn vertrek in de aanklacht tegen hem en
Bonivard, een der bekende Libertijnsche
gezinde burgers van Genève, ingediend
wegens een spel trictac, dat zij saam had-
den gespeeld. Maar de oorzaak lag dieper.
De levensopvatting van Marot vloekte
met die van Calvin. Dat bleek, toen hij
bij zijn vertrek als pilg van den Parthi Genève,
het Sion van Gods volk in die dagen, een
hel noemde, waar hem het leven ondraag-
lijk was.

Zoo vertrok Clement Marot in December
1543 naar Savoye. Enkele maanden later,
Augustus 1544, stierf hij te Turijn. Wel
was zijn uiteinde droef. Hij ging heen in
de volle kracht van zijn leven, nauwelijks
zeven en veertig jaar oud, verre van zijn
vaderland en koning, van zijn vrouw en
kinderen, zonder zelfs een vriend aan zijn
sterfbed te hebben, die hem de oogen sloot.
Een droef voorbeeld van hetgene den-
zullen wach, die tot geen bestide keuze
tusschen God en de wereld konden komen.
Toch was zijn heengaan, trots de zwak-
heid van zijn karakter, een verlies voor de
Kerk des Heeren, omdat daarmede de „harpe
Israels” voor jaren tot stilzwijgen kwam,
waaraan zoo zielverheffende tonen waren
ontleend. Wel terecht mocht Beza zijn
dood daarom aldus beklagen:

Las tu es mort, sans avoir auant
Que le seil tiers de l'oeuvre commence
Et qui pas est, n'ayant laissé au monde
Docte poète, homme qui te seconde,
Vint pour toy, quand la mort te ravit
Aveques toi se teut aussi David. 2)

1) A. Erichson, l'Eglise Française de Stras-
bourg au seizième siècle p. 21, 22.
2) Relais, zij als gestorven sonder dat ge ver-
der zij gekomen dat het derde deel van het werk,
dat zij begonnen zijt. En wat nog erger is, ge-
leerde dichter, zij hebt niemand op de wereld ach-
tergelaten, die in staat is u op te volgen. Ziedaar
de reien waaraan, toen de dood u wegnam, met
u ook David stille zwog.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van den
heer W. G. Sijtsma te Gerkesklooster f 5;
voor onze bibliotheek, van den heer Cavajé te
Edo, enkele pakken Zendingen en andere
geschenken; door den heer Boegman te Koot-
wijk, van Meij. Mitze te Ede f 1.

Hartelijk dank. Vriendelijk verzoeken wij
den vrienden, onze vele en velerlei behoeften
te willen bedenken.

D. HULLEMAN,
Penningmeester.

Kootwijk, 10 Jan. 1899.

Het is ondergeteekende tot groote blijdschap
Kootwijks scholen met volle vroedigheid aan
de vrienden van het Christelijk onderwijs te
kunnen aanbevelen. Laat ons bedenken dat het
is de zaak des Heeren. Dat de Heere trouwe
houdt, blijkt. Was voor een jaar, na het over-
lijden van onzen heminden hoofdonderwijzer
BARKER, de toekomst duister, de Heere schonk
aan school en gemeente in den heer RIENSTRA
een plaatsvervanger, van wien wij zeggen mogen:
„Van den Heere ontvangen.”

God ontfermt zich op het gebed.

Ds. J. H. HOUTZAGERS.

Ondergeteekenden, die de scholen te Kootwijk
aanbevelen, hebben zich bereid verklaard giften
in ontvangst te nemen. D. A. KUYPER, Ds.
B. VAN SCHILVEN, Ds. VAN LOON te Amster-
dam, Ds. A. BRUMMELAMP te 's Gravenhage,
Dt. HOEKSTRA te Arnhem, Ds. G. VILJO te
Nijkerk, Ds. KOFFERBERG te Barneveld.

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

De Heere Jezus heeft ook voor ons gedragen
dijdelijken dood. De dood is eveneens als de krank-
heid een straf over de zonde. Christus kon daarom
van zich zelf zeggen: Ik ben de Opstanding en het
Leven. En Hij heeft door het gebed, toen Hij op
aarde rondwandelde, dood en opstanding, om te toonen,
dat hij machtig was den dood zijn prooi te ontruk-
ken. En niet alleen dat Christus zelf dood heeft
opgewekt, ook Elia en Eliza hebben het gedaan en
eveneens de apostelen des Heeren. Maar volp hier
nu uit, dat Gods kind niet behoefte te sterven, of
dat Christus nu nog op het gebed dood en levend
maakt!

Er zijn d'eren geweest, die dit werkelijk hebben
gemaakt, die, evenals Elia, over een dood kind
hebben heen gekropen, hun adem de verstijfde lip-
pen hebben ingeblazen, gebeden hebben, dat de ziel
in het lichaam zou terugkeren, en vastelijk geloof-
de, dat het wonder geschieden zou. En het wonder
geschiedde niet. Maar wel kwam over hun eigen haren
een groote donkerheid, als straf, omdat zij God had-
den verzocht.

Alle idealisme, dat den vasten bodem der werke-
lijkheid verlaat, om op leersystemen op te stij-
gen, leidt tot diepen val. De overganning des ge-
loofs wordt door ongelof gevolgd. De nuchtere
werkelijkheid leert ons, dat krankheid en dood, die
beide vreeslijke gevolgen van de zonde, ook al zijn
zij door Christus voor ons gedragen, Gods kind in
dit leven blijven treffen. De heilichheid van den vleesch
Gods is er om Christus, wille uit weg genomen, de
dood is geen betaling meer voor de zonde, maar
een afsterfing der zonde en doorgang tot het een-
wige leven; de krankheid is geen straf meer, maar
een kastijding tot heiligmaking of beproefing des
geloofs, maar de wet blijft voor ieder mensch; het
is den mensch geerdt eenmaal te sterven, en de krank-
heid blijft een voorbode van den dood.

Wie dit idealisme predikt, rekent niet met het
woord des Apostels, dat al deze hooggespannen ver-
wachtingen ter neer slaat: „Wij zijn in hope zalig
geworden. De hope nu, die genen wordt, is geen
hope, want hetgeen iemand zalig wordt, is niet het
gebed, maar in dien hope zal hij niet lijden. De
Christelijke hope profeteert dat eens de laatste vij-
and, dat is de dood, zal te niet gedaan worden; dat
in het Nieuwe Jeruzalem, dat niet den hemel neder-
daalt, de loom des Levens zal staan, wiens bladeren
zijn zullen tot genezing der Heidenen, dan zal het
blijken, dat krankheid en lijden, sterven en dood
door Christus voor ons zijn gedragen. Maar deze
hope, die haar grond vindt in Gods onwankelbare
nemen, daarvan een apostel, maken en op het
verwel leggen, waardoor hij zoo dodelijk krank was.
Nu is in de geneeskunde de zuivering en uittrek-
kende kracht der vijgen bekend, en ook al ontken-
nen wij niet dat God op wonderbaarlijke wijze de
werking van dit geneesmiddel in dit geval heeft
gezegd, er ligt toch een aanduiding in, dat God
het gebruik van geneesmiddelen niet afkeurt. Vol-
gens Ds. Hazenberg is dit geheel onjuist. Deze
„klomp vijgen” was geen geneesmiddel maar alleen
een steeken, evenals het baden van Naaman in
den Jordaan, dat slijk, dat Christus op de oogen
der blinden streek en. En als bewijs daarvoor be-
roep Ds. Hazenberg zich op Jesaja 38, waar, na de
vermelding van den klomp vijgen, volgt: „En Hie-
kia had gezegd: welk zal het teken zijn, dat in dit
huize des Heeren zal opgaan?” (vs. 22). Uit dit slot-
woord van het hoofdstuk blijkt, dat de klomp vij-
gen” niet dan een steeken” was. Slaat men nu de
gelijktijdige plaats op in II Kon. 20: 8-9, dan
vindt men dat Jesaja op de vraag geantwoord heeft:
„Dit zal u het teken zijn, dat de Heere het woord
dat Hij gesproken heeft, doen zal: zal de schaduw
dier graden voorwaarts gaan, of die graden ach-
terwaarts keeren?” De Schrift leert dus uitdrukke-
lijk, dat het door Hiskia gevraagde teken niet de
klomp vijgen was, maar het wonder met Achas
somewijzer. Het is wel droef, dat een predikant,
die aan twee theologische scholen gestudeerd heeft,
nog zulke fouten maakt, die de eenvoudigheid leek,
mits hij iets van zijnen Bijbel weet, hem verbeteren
kan. En nog droefer is het wanneer zulk een zich
opwerpt, om een nieuw Evangelie te verkondigen
en de onkundige schare door zulke voorbeelden
misleidt. Dat ook deze misleiding niet aan onkunde
maar aan opzet zou, te wijten zijn, willen wij ter
eere van Ds. Hazenberg's karakter liever niet aan-
nemen.

Thans komen wij aan de tweede stelling van Ds.
Hazenberg, welke aldus luidt, dat overal, in Oud en
Nieuw Testament, een geleerd wordt, dat het gebed
het door God aangewezene en door de heiligen ge-
bruikte middel is om tot genezing te komen; dat
dit gebed altoos en onfeilbaar helpt, en dat het
gebruik van geneesmiddelen bij dat gebruik geoor-
loofd was.

Als bewijs hiervoor beroept Ds. Hazenberg zich
op de wonderbare genezing van Mirjam, op het
gebed van Mozes; op de genezing der Israelieten,
die door vurige slangen gebeten waren, door
het zien op de koperen slang, op de genezing van
Hiskia, op het gebed; en voorts op de genezingen
door den Heere Jezus en zijne apostelen tweeg
gebracht.

De vraag is dus, of uit deze wonderbare gene-
zingen, die op het gebed geschied zijn, de regel mag
worden afgeleid, dat God de Heere bereid is altijd
en in ieder geval op het gebed een wonder te doen,
om kranten te genezen? En als die vraag zoo ge-
steld wordt, gevoelt ieder wel hoe onjuist deze ge-
volgtrekking is.

De Schrift leert ons, dat op het gebed vele won-
deren in vroeger tijd zijn geschied: op het gebed
van Mozes is de Rode Zee gekleefd; op het gebed
van Jona heeft de zee stil gestaan in het dal van
Ajalon; op het gebed van Elia is vuur van den
hemel gedaald; op het gebed van den Heiland is
het brood vermenigvuldigd; op het gebed der dis-
cipelen is Petrus door een engel uit de gevangenis
verlost. Maar wie zal uit deze gebedsverhoeringen
afleiden, dat God ook nu breed is, nootdij wij het
gebed des geloofs” openden, de geloven voor ons te
kleeven, de zee te laten stil staan, vuur uit den
hemel te laten nederdaalen, brood te vermenigvul-
digen, of de poorten der gevangenis te openen? Ieder
weet, omdat de ervaring het ons elken dag leert,
dat God de Heere zulke wonderen thans niet meer
doet. En de reden hiervan is duidelijk. Deze won-
deren waren noodig, zoolang de Openbaring Gods
voorduurde, om het woord zijner profeten te bevesti-
gen. (Deut. 19: 23). Maar nu is de Openbaring is
afgegaan, nu wij de Heilige Schrift geheel bezit-
ten en geen apostelen of profeten meer optreden,
hield deze reden van zelf op. Uit het feit dat God
in de dagen Oud en Nieuw Testament op het
gebed wonderbare genezingen heeft geschonken,
volgt dus allerminst, dat God die altijd en overal
wil doen.

Ds. Hazenberg gevoelt dan ook zelf wel hoe uiterst
zwaar dit betoep op de wonderbare genezingen is,
en werpt het daarom over een anderen berg.
In Jesaja 31 staat, zoo zegt hij, dat de Heere Jezus
ook onze krankheden op zich genomen heeft. Alle
krankheid is een straf voor de zonde. De Heere
Jezus heeft als onze Borg en Middelaar alle straf-
den, dus ook de krankheden voor ons gedragen.
Daarom behoefte een Christen nooit krank te bli-
ven, want Christus is ons ook tot genezingsmak-
ing van het lichaam” gegeven. Evenals er daarom van
Christus, toen Hij op aarde rondwandelde, een ge-
zondmakende kracht uitging, waardoor alle kranten
genezen werden, zoo behoefte men ook nu slechts
door het gebed tot Hem te gaan om beter te
worden.

Deze gedachte heeft bij den eersten oogopslag
iets dat aantrekt en tot het hart spreekt. Het idea-
lisme, wat zich daarin uit, is verleidende schoon.
En toch behoefte men ook hier slechts na te denken,
om te gevoelen, waar de fout der redeneering schuilt.

De Heere Jezus heeft ook voor ons gedragen
dijdelijken dood. De dood is eveneens als de krank-
heid een straf over de zonde. Christus kon daarom
van zich zelf zeggen: Ik ben de Opstanding en het
Leven. En Hij heeft door het gebed, toen Hij op
aarde rondwandelde, dood en opstanding, om te toonen,
dat hij machtig was den dood zijn prooi te ontruk-
ken. En niet alleen dat Christus zelf dood heeft
opgewekt, ook Elia en Eliza hebben het gedaan en
eveneens de apostelen des Heeren. Maar volp hier
nu uit, dat Gods kind niet behoefte te sterven, of
dat Christus nu nog op het gebed dood en levend
maakt!

Er zijn d'eren geweest, die dit werkelijk hebben
gemaakt, die, evenals Elia, over een dood kind
hebben heen gekropen, hun adem de verstijfde lip-
pen hebben ingeblazen, gebeden hebben, dat de ziel
in het lichaam zou terugkeren, en vastelijk geloof-
de, dat het wonder geschieden zou. En het wonder
geschiedde niet. Maar wel kwam over hun eigen haren
een groote donkerheid, als straf, omdat zij God had-
den verzocht.

Het is dus geen vonden of uitvuchten zoeken,
maar de toepassing van een der eerste regels
eener gezonde uitlegkunde, wanneer wij ook dit
woord van Jacobus over de genezing in overeen-
stemming met de geheele Schrift verklaren. En
dan kan dit woord niet betekenen, dat de Chris-
tenen nootdij de toevlucht mogen nemen tot een
geneesmeester, want dan zou Jacobus in strijd zijn
met het woord van Christus, dat „de kranten den
medicijnmeester noodig hebben”, en met de prac-
tijk van de heiligen uit die dagen, want Lucas, de
Evangelist, was, ook na zijne bekeering, een „ge-
neesmeester.” Dan kan dit woord niet betekenen,
dat ieder gebed des geloofs door de ouderlingen
opgelezen, den kranten genas, want dan zou er
geen afzonderlijke „gave van gezondmaking” zijn
gewest, die slechts enkelen in de gemeente be-
saten, en dan kan dit woord niet betekenen, dat
zulk een gebed reeds terstond door andere uitleggers
is opgemerkt, door de toepassing van dit middel
de Christenen dan altijd hadden kunnen leven en
noot hadden behoeven te sterven.

Vraagt men hoe deze plaats dan is op te vat-
ten, zoodat men niet in strijd komt met wat de
Schrift ons overal duidelijk leert, dan blijkt, dat
er maar één goede en gezonde uitlegging moge-
lijk is, nl. dat de Apostel hier spreekt over de
„gave der gezondmaking”. Deze gave was een
aard, dat God toen aan enkelen schonk; deze
personen, die daardoor boven anderen uitstaken,
werden licht tot ouderlingen gekozen, en onder
de ambtsdragers der gemeente kon men dus bij
krankheid in de eerste plaats terecht. Daarom
ried de Apostel Jacobus de kranten aan om tot
deze „gave der gezondmaking” de toevlucht te
nemen, die de ouderlingen of enkelen van hen
bezaten; terwijl hij daarbij voegde, dat deze gave
op het gebed des geloofs werken zou, natuurlijk
wanneer het God aldus behaagde.

Dat dit mededag de bedoeling is, blijkt uit
tweeërlei. Vooreerst daaruit, dat Marcus in zijn
Evangelie 6: 13, met bijna dezelfde woorden over
deze „maak spreker”, waar hij mededeelt, dat Chris-
tus' discipelen „vele duivelen uitwierpen, en vele
kranten zalden met olie, en hen gezond maakten.”
Ook hier is sprake van het salven met olie en
de genezing, die daarop volgde, maar, zool als blijkt
uit Marcus 16: 17, 18: „denenigen die geloofd
zullen hebben, zullen deze tekenen volgen: in Mijnen
naam zullen zij duivelen uitwerpen, met nieuwe
tongen spreken, slangen zullen zij opnemen, en al
is het dat zij iets dodelijks zullen drinken, het
zal hun niet schaden, op kranten zullen zij de
handen leggen, en zij zullen gezond worden.” Is
hier niet sprake van een genezing, die altijd volgt
op het gebed, maar van een wonder, dat op een
zelfde lijn staat met het duivelen uitwerpen, het
spreken in nieuwe talen, het drinken van vergif-
tollen dat het schaden zal enz., welke wonderen
alleen in die dagen en zeker niet bij ieder geloo-
vige zijn voorgekomen. Er is, dat is duidelijk, sprake
van een buitengewone gave tot genezing, die God
slechts aan enkelen verleende.

En nog duidelijker blijkt dit uit hetgeen de
Apostel Jacobus zelf tot staving van zijn beering
zegt, dat het gebed des geloofs den zieken behou-
den zal, aanvoert, nl. het voorbeeld van Elia, die door
zijn gebed maakte dat het in drie jaren en zes
maanden niet regende op aarde (Jac. 5: 17). Het
is duidelijk, dat een gebed thans opgelezen tot
God om den hemel te sloeten n't verhoord zou
worden, omdat alleen Elia, staande in dat ambt,
en optredende in die roeping, zulk een gebed bid-
den mocht, en daarbij zeker kon zijn van de ver-
hooring. En zoo is het ook met het gebed tot
genezingsmak. Ook dat gebed baatte volstrekt
niet, wanneer de eerste de beste het op de lippen
nam, alsof ieder gebed van een kind Gods de
kranten genezen kan; het deed alleen dan
werking, wanneer die bijzondere personen, die
God daartoe riep, zulk een gebed opzonden. Of
wil men liever, het gebed helpt, wanneer de per-
soon de gave der gezondmaking van God ontvan-
gen had, en gevoelde dat God wilde, dat hij in dat
bepaalde geval die gave gebruikten zou.

Zoo blijft dan alleen nog de vraag over: of deze
gave der gezondmaking nog bestaat, maar men ge-
voelt, dat deze vraag iets geheel anders is dan de
leer van Ds. Hazenberg.

Volgens Ds. Hazenberg is er geen gave der ge-
zondmaking, aan enkele personen, door God geschon-
ken, maar is er een algemeene genezing van iede-
ren zieke op het gebed des geloofs, door wien ook
opgelezen.

de orde gesteld. De predikant Nauman die de belevaart naar de heilige stad mede maakte en zijne reisindrukken in het licht gaf, deelde mede dat een Duitsche pottenbakker in Konstantinopel hem gezegd heeft, dat de Turken geheel te recht de Armeniers hebben doodgeslagen. Ook het woord van den Duitschen keizer, waarin hij verzekert dat de Sultan en de driehonderd miljoen Mahomedanen die over den aardschen verspreid zijn en in den Sultan hun khalifereen, in hem ten allen tijde een vriend zouden vinden, doet vragen, wat zal de toekomst voor de Armeniers baren? Ook de houding van de keizerin werkt daartoe mede om op nieuw de vraag te stellen welke eene positie heeft men ten opzichte der Armenische kwestie aan te nemen. Dat de keizerin aan den arm van den gekroonden moordenaar een bezoek bracht aan den harem, heeft velen geërgerd. Nu moge de keizer bij de opening in de oogen van het Christelijk Duitschland prachtig hebben gesproken, de indruk van die woorden is geneutraliseerd door zijne vriendschapsbetuigingen aan den Sultan.

Dat een Duitscher spreekt als de pottenbakker van Konstantinopel is niet te verwonderen. Het is van algemeene bekendheid dat de Armeniers de Joden van het Oosten zijn, dat zij over groote rijkdommen beschikken en van die rijkdommen gebruik maken om aan menschen met weinig kapitaal een doodende concurrentie aan te doen. Dat op een gegeven oogenblik de volkswoede tegen hen losbarst, is daarom te verklaren. Er zullen ook wel Duitschers gevonden worden die van de concurrentie der Armeniers groote last hebben en die niet opgewassen zijn tegen hunne sluwheid in zaken.

Toch durft men het aan om de houding van den Duitschen keizer te verdedigen en is met name de *Allgem. Evang. Luth. Kirchzeit.* er op uit om allerlei drogredenen daarvoor aan te voeren, al is er ook geen woord te vinden om het bezoek der keizerin in den harem des sultans te vergoelijken.

De *Allgem. Evang. Luth. Kirchzeit.* zegt: „Ware de vervolging der Armeniers eene zuivere Christenvervolging geweest, dan had de keizer den sultan niet de hand mogen drukken. Maar de Turk heeft geen Christenen doch alleen Armeniers vervolgd!“ Dergelijke uitvluchten heeft men steeds gehad. Het gaat ook moeilijk om te zeggen: „Ik vervolg de Christenen omdat zij Christenen zijn.“ Maar als ook in Christenland menschen die voor de belijdenis van den Christus uitkomen tegengestaan worden, spreekt men het nooit uit, dat men dit doet om hunne belijdenis, doch altijd wordt de een of andere verkeerde daad of min goede eigenschap daarvoor als voorwendsel gebruikt.

Het is nu reeds zoover gekomen dat een Duitsch kerkelijk blad uitspreekt, dat onder de gegeven omstandigheden de Duitsche keizer niet beter doen kon dan den Turkschen Sultan vriendelijk te behandelen en zijn Souvereiniteitsrecht te erkennen. Daardoor wordt het gemoed des Sultans tot kalme gebracht, en wordt hij genegen om zich bij den Duitschen keizer aangenaam te maken, de Duitsche handel zal er ongetwijfeld bij winnen. Ook de Armeniers zijn door die houding meer gebaat, dan wanneer de Duitsche keizer den Sultan onstemd had, door een protest tegen de gepleegde moorden.

Hoe treurig is het dat de Christennatie zoo door onderlingen jalouzie verdeeld worden, dat men genoodzaakt is hen door vriendschapsbetuigingen in goeden luim te houden, uit vrees dat anders beiden doodslagen zullen worden losgelaten tegen weerloze Christenen.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

EEN OPTOCHT.

Zoodra iedereen die schoolgaat leert en dus dient te weten, ligt er tusschen Saksen en Boheemen een gebergte, dat om begrijpelijke redenen het *Ertzgebirge* heet. Het is een streek, waar 't des winters zeer ruw kan zijn. Een deel van het gebergte is zelfs zoo woest, dat er nagenoeg niemand woont. Andere plekken echter leveren weer velerlei metalen, als ook vlas en haver, en het half miljoen menschen dat in het gebergte in steden en dorpen woont bestaat uit vijftig lieden, die weven en spinnen, den grond bewerken, of onder den grond in de mijnen arbeiden. Zoo is het geweest al eeuwen lang en zoo was het dus ook in 't jaar 1515, den tijd waarin we ons even moeten terugdenken.

En zoo nimmer volkde als het *Ertzgebirge* bewoont laat zich niet spoedig bewegen voor zijn plezier eens een dag vrijaf te nemen. 't Moest zijn wel een bijzondere reden zijn, waarom op zekeren heiligen zomerdag van het jaar 1515 even genoemd, in de stad Annaberg nagenoeg niemand op of onder den grond aan 't werk gebleven was. Was er dan misschien kermissen, een feest dat toen ook in Duitschland veel werd gevierd? Neen, want die viel op den dag der „heilige Katharina“, en haar dag was het nu volstrekt niet. En toch waren nu meer menschen op de been dan zelfs in den druksten tijd der jaarmarkt.

Toch was er een goede reden voor al die drukte, die in het stedeke heerste. Er zou een groote optocht plaats vinden en dat er dan altijd scharen van menschen toestroomden weten we allen, uit hetgeen gebeuwt bij de feesten in September van 't vorig jaar.

Op den weg, die naar de Wolkensteinerpoort voerde, was in heel het stadje geen plekje meer ledig. Ouden en jongen zochten een geschikt staanplaatsje te vinden, om den schitterenden, zeldzamen optocht te zien, welke straks door de poort zou binnenkomen, om dan langs een bepaalden weg naar de kerk te gaan. Bont zag er de welkomende uit. Van uren ver waren bergwerkers en boeren gekomen, om het schoone schouwspel te genieten. Ambachtslui en deftige burgers, koopvrouwen en dames, schooljongens en kinderen uit het gebergte alles warrelde doorheen. Nauwelijks kon de stad al haar gasten bergen; de oude poortwachter kreeg de handen vol werk en had alle moeite om ruimte te maken, als een paar ruiters of een vrachtwagen door den vrij nauwen toegang in of uit moesten.

't Was één uur op den middag. De groote donkloek die gelagen had zweeg een oogenblik maar om aanstonds weer te beginnen. Het geluid van verschillende klokken klonk nu door heel de stad. En een kreet ging uit duizenden monden op: „Nu komen ze!“ Tegelijk ontstond een geweldig geluid; met geweld maakten de staalruiteren ruim baan. Menigeen werd om acht te zij gedrongen, tot eindelijk de straten zooveel doornijk schoon waren geveegd, en vrij baan lieten voor wat er verwacht werd.

Zou de koning dan komen? vraagt gij. Neen, want er was geen koning, en de Duitsche keizer kwam eelden heel in 't *Ertzgebirge*. Toch was er wel een hooft des lands, namelijk de hertog van Saksen. Maar ook die werd niet verwacht. Wie er dan komen zou?

Degenen, die buiten de poort geschaard ston-

den, tot welke de groote weg steil ophiep, zagen het 't eerst. Vooraan kwamen rijen monniken, Franciscanen, in de kleeding hunner orde. Zij, de bewoners van het klooster der stad, droegen vandaals met verschillende zinnebeelden, zoals een kruis en een lam; eenigen hadden kaarsen in de hand, die echter thans natuurlijk niet brandden. Een der monniken droeg een kostbaar bewerk, rood fluweelen kussen. Daarop lag een beschreven perkament met zijden kwasten, op welk roode pauselijke zegels waren gedrukt.

Op de monniken volgden de priesters der plaats. Elk droeg zijn fraaiste ambtsgewaad. Zij hadden banieren bij zich, waarop het kindeken Jezus was voorgesteld met Maria; voorts St. Joris die den draak d.i. den duivel bevecht enz. Allen zongen gezamenlijk in diepe, zware tonen een Latijnsch kerkgezang.

Na de geestelijkheid, die den voorrang had, kwamen de wereldlijke heeren. Eerst de burgemeester van Annaberg, een deftig heer in een prachtig gewaad en den degen op zij. Hem volgden de raadsheeren, gelijk hij te paard en allen in hun kostelijkste kleeding. Daarna kwamen ettelijke mindere personen, die den stoet begeleidden, en zoo noodig voor de orde zorgden.

Op een hoog fier ros verscheen achter hen een man, naar wien zich aanstonds alle blikken richtten. Hij droeg een prachtig gewaad, dat van een priester, al bereed hij zijn paard zoo blink als de beste ridder. Een hoog heer moest hij wezen, want boven zijn hoofd werd een rijk versierd verhemelte of dek gedragen, 'twek vier mannen ondersteunden — een eer, dien geen der andere heeren was vergund. Zijn gelaat was ruw, zijn trekken fiersch, en zijn kleine oogen stonden nu eens streng dan weer sluw op de dichte volksmenigte, die hem van alle zijden aangaapte.

„Daar is hij, daar is Johan Tetzl“, zoo mompelde de een tot den ander.

En hij was 't, de befaamde Tetzl uit Leipzig, die man die aan den „heiligen stoel“, d.i. aan den paus zooveel goede Duitsche guldens had weten te bezorgen.

„De eerwaarde heer zal hier lang blijven, hoor ik“, fluisterde een deftig burger, den naast hem staande in 't oor. 't Is een zegen voor onze stad Annaberg.“

„'t Is mogelijk“, antwoordde de ander, naar 't scheen een reizend koopman. „Maar weder keerig is het ook een zegen voor den eerwaarden heer. Hij weet wel, dat er in 't *Ertzgebirge* veel zilver zit.“

„Poet man“, sprak een vrouw, die de woorden had opgevangen. „Gij moet veeleer dankbaar zijn, dat onze heilige vader te Rome zoo goed over ons denkt, en ons hier te Annaberg den aflaat zendt. Dit gebeurt niet overal.“

„Maar vrouw“, sprak haar man, „waar bemoeit gij u toch mee. Als de heilige vader zoo vriendelijk is, wat kwaad steekt er dan in dat hij meteen ons laat betalen voor de moeite die wij hem veroorzaken. Hij kan toch ook niet van den wind leven.“

Gelukkig trok op dat oogenblik de gestalte van Tetzl, die vlak bij de sprekers was gekomen, zoozeer de aandacht, dat alle gepraat ophield, temeer wijl nu de stadspoort was bereikt, een daverend gejuich uit de menigte opging.

't Was de welkomstgroet van de Annabergers aan Tetzl, den pauselijke afgezant, die hen nu met naam van „Zijn Heilichheid“ den paus vergeving van zonde, vrijspraak van schuld en zaligheid kwam aanbieden. Ja nog meer, niet alleen hun, maar ook allen voor wie zij dit wenschten, al waren ze ook lang gestorven. Heil en zaligheid bracht Tetzl, zoo meende het volk, en daarom juichte het hem toe.

Doch er is maar één naam ter zaligheid gegeven, en die naam is niet Tetzl en niet Rome, maar Christus Jezus.

CORRESPONDENTIE.

A. J. B. te H. — Uw vraag kwam nadat het stukje in 't nr. van 8 Jan. reeds was gedrukt. Doch 't komt in orde.

A. S. te M. — Uw vraag is eindelijk uit de duisternis opgedoken. 't Antwoord volgende week.

J. M. V. te R. — Er is geen enkele reden, waarom ge niet zoudt penzen en „fantaseren“. Ook staat er in Jac. 3: 2 iets, dat ons allen geldt. Ga dus gerust voort; wij zullen het ook doen. Zoo komen we verder.

HOOGENBIK.

Gezondheids-Gezondheid.

Gezondheids-Gezondheid.
BEROEPEN: Blokzijl, F. Brunsma, te Oldeboorn. — Hollandscheveld, G. Meyer, te Barger. — Zalk en Veenendaal, J. E. Reijenga, cand. te Lemmer. — Helder, R. P. Haan, te Tiel. — Rozenburg, E. Prinsen, te Oostveld.
AANGENOMEN: Stellingma, H. Volten, te Noordmoer.

Nederlandsche Hervormde Kerk.
BEROEPEN: Bergambacht, W. Zijlstra, te Waddingeveen. — Den Ham, J. L. Dippel, te De Bilt. — Ingen, E. J. B. Janzen, cand. te Est. — Assendelft, G. Blanken, te Ooststra. — Heinkenszand, W. G. van Doorne, W. K. J. te Over- en Neder-Asselt. — Stavenisse en Wijnngaarden, H. J. van Rooijen, cand. te Ridderkerk. — Corgene, J. K. van Kooij, te IJzendoorn (bij Tiel). — Hoorn, H. W. ter Haar, te Franeker. — Burgh, E. B. Couvée, cand. te Leiden. — Rijnsaterwoude, O. Norel, te Wons en Engster. — Waspij, J. C. Locher, te Birkdun. — Medemblik, J. Visser, te Woudenberg. — Seesterberg, C. A. van den Akker, cand.

AANGENOMEN: Heer Hugowaard, H. G. Brink, R. cand. — Goedereede, J. M. Lammers, cand. te Leiden. — Sas van Gent, A. H. Akersloot, van Houten, cand. te Breukelen. — Edam, J. Pool, te Haastrecht. — Heemse, J. C. F. van Herwerden, cand. — Wedde, R. A. Engels, cand. — Dussen, C. A. V. d. Akker, cand. — Bleiswijk, G. T. van Beuskom, cand.

BEDANKT: Meedhuizen, J. D. Uden, Masman, te Zweloo. — Mijnsheerenland, K. Verhagen, te Zullen. — Amersfoort, J. D. Idenburg, te Hillegerberg. — Stevensweert, C. A. Klinkenberg, Jr., te Beusichem. — Sliedrecht, J. J. Osewaarde, te Middel. — Jaarsveld, J. M. Schippers, te Houten. — Moerdijk, J. A. van Boven, te Oud-Beijerland. — Mantsingum en Schillaard, C. J. Niemeijer, te Tjallebert.

Onze vriendelijke dankbetuiging aan zoovele geabonneerden die ons de verschuldigde abonnementsgelden over het afgeloopen kwartaal reeds toezonden, nemen wij de vrijheid, hen, die dit nog niet deden, beleeft te verzekeren zulkz alsnog vóór of op den 20sten dezer te doen en hun postwissel te adresseren aan

De Administratie van „De Heraut“ Amsterdam.

De abonnementsprijs is voor De Heraut f 1.20 per kwartaal.

Op ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan bericht gezonden.

DE ADMINISTRATIE.

Amsterdam, Januari 1899.

Advertentien.

Heden ontliep, na een langdurig lijden, in zijnen Heere en Heiland, onze geliefde Echtgenoot, Vader, Behuwd- en Grootvader, GERHARDUS ALEXANDER GOLDSCHMEDING.

In den ouderdom van ruim 72 jaar. Wed. G. A. GOLDSCHMEDING-MOINAT.

JOH. L. GOLDSCHMEDING. G. GOLDSCHMEDING.

DE HAAS. L. G. GOLDSCHMEDING. C. G. GOLDSCHMEDING.

DE HAAS. GERH. GOLDSCHMEDING. C. C. GOLDSCHMEDING.

VAN LERUWEN. D. GOLDSCHMEDING. J. GOLDSCHMEDING.

DE KLOET. A. C. GOLDSCHMEDING. G. E. GOLDSCHMEDING.

HERMANS. E. C. KIRCHNER. GOLDSCHMEDING.

W. KIRCHNER. Amsterdam, 5 Januari 1899.

Dankbetuiging.

Voor den welkomstgroet, mij bij mijn thuiskomst uit Amerika, en voor den Nieuwjaarsgroet mij bij de intrede van 1899 van velerlei kant toegezonden, betuig ik mijnen hartelijken dank.

Tevens zij het mij vergund hierbij op te merken, dat niet lang geleden ook aan de Gemeente-Universiteit van Amsterdam een Prof. Dr. KUYPER is opgetreden, zoodat het, ter vermindering van vergissing bij de postbeambten, gewenscht zal zijn op het adres bij mijn naam de aanduiding van mijn woonhuis te voegen: Prins Hendrikkade 173.

KUYPER.

Amsterdam, 12 Jan. 1899.

L. G. WEISZ & Co.

Commissarissen in Effecten.

Prinsengracht bij de Prinsenstraat.

No. 157.

AMSTERDAM.

Verschenen bij H. A. VAN BOTTENBURG, Amsterdam.

Studenten-Almanak voor 1899,

van het corps van studenten N. D. D. D., aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en van het studentencorps F. Q. J. te Kampen.

Met portret van Dr. A. KUYPER.

Prijs gebonden in heel linien stempelband f 1.50.

Nog slechts enkele exemplaren verkrijgbaar.

ROOSTERS 1899

voor de

Zondagsscholen.

1. van Ds. DE GAAY FORTMAN.

2. van A. J. HOOGENBIK en

G. WIEGAND.

GEPERFOREERD.

Prijs van elk f 0.04; 100 Ex. f 3.—.

Amsterdam. Pretoria. HOEVEKER & WORMSER.

In mijn Generaal-Depôt, — gevestigd: INTERNATIONALE APOTHEEK van ALBERT SOMMER (Duitsch Goddiplomeerd Apotheker)

Heiligenweg, hoek Singel, Amsterdam, — zijn uitsluitend door mij verpakte en gepotenteerde medicamenten verkrijgbaar.

Het Depôt is in den laatste tijd aanmerkelijk vergroot. Ik verzoeke vooral om op het Fabrieksmark te letten, daar dit wordt nagebootst.

Men adresseere: Homoeopathisch Centraal-Depôt Dr. WILLMAR SCHWABE — AMSTERDAM.

Dr. WILLMAR SCHWABE.

Prijscourant en alle Brochures GRATIS verkrijgbaar.

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HÖVEKER & WORMSER, Kalverstraat 154, Amsterdam.

Theologische en Wetenschappelijke Boekhandel.

HELLETRIE, Fransch, Duitsch en Engelsch. — BAEDEKERS, TAUCHNITZ' editie. — Textbooks. — Photographien.

Neemt abonnementen aan op alle Tijdschriften in de moderne talen. Direct verkeer met het buitenland.

ADVERTENTIE-BUREAU.

Uitgave van „Litterarische Wegwijzer“, Maandblad.

Overzicht der laatste uitgaven op het gebied van Wetenschap en Kunst, met letterkundig overzicht. Wordt op aanvraag GRATIS toegezonden.

P. VAN EIJK,

Firma JOHANNES KRAMER & Co

DAM 15-17, AMSTERDAM.

Koopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIE en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO 1/2 pCt. onder prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terughetaald.

Vereeniging ter bevordering van Christelijke Lectuur.

Lidmaatschap jaarlijks f 5.—, waarvoor men voor minstens f 5.— ontvangt en bovendien uit het fonds der Vereeniging gratis voor f 5.— aan boeken bijkijft.

In 1898 verschenen:

C. W. H. v. d. POST, Piet Oys. f 1.20 (Gebonden f 1.50.)

F. BETTEX, Natuur en Wet. „ 2.75 (Gebonden f 3.40.)

I. A. WORMSER, Van Amsterdam naar Pretoria, acht maanden in Pretoria. Met 80 platen en portretten. „ 1.90 (Gebonden f 2.50.)

zoodat de leden in 1898 voor. f 5.85

aan nieuwe boeken ontfangen, behalve de f 5.— ter hunner keuze.

Amsterdam. Pretoria. BOEKHANDEL VOORHEEN HÖVEKER & WORMSER.

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering.

Gevestigd te AMSTERDAM, Keizersgracht 729.

Maatschappelijk Kapitaal: Een Millioen Gulden.

Commissarissen:

Mr. TH. HEEMSKERK, L. J. S. VAN KEMPEN, H. W. VAN MARLE, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, J. E. N. Baron SCHIMMELPENNINGK VAN DER OYE

Directeuren: H. J. VAN VULPEN en H. SERET.

De Maatschappij sluit alle soorten verzekeringen KAPITAAL en LEEFRENTE tot elk bedrag.

Honderde attesten ter inzage. Vraag de Catalogi van:

Breebaart's Orgelhandel.

Damrak 22, AMSTERDAM.

Zij werden reeds 293 maal bekroond.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen: Voor de Vereeniging: Aan Contributien:

Door den heer A. S. J. Dekker te Goes f 41.50; door Ds. G. de Walle te Koudum f 20.50; door den heer A. Vingerling te Gouda f 11; door den heer J. van der Waals te Nijkerk (Gld.) f 245; door den heer M. Hilverda te Abbege f 23.50; door den heer M. van der Laan te Kollum f 89; door den heer J. de Haan te Zevenbergen f 2; door den heer K. van Rijse te Pretoria f 120.80; door Ds. J. E. Vonckenberg te Voorthuizen uit Bamerfeld f 46 uit Kootwijk f 3 uit Voorthuizen f 67.50 samen f 116.50; door den heer J. Hartkamp te Maas sluis uit Maasland f 110.50; door den heer R. P. Fledderus uit Oude Nijemirum, Sondel, Wijked en Balk f 22.30.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit.) Van de Geref. kerk te Bedum B f 6.25; van idem te Abbege f 7.

Aan Schenkingen: Gevonden in de Collecten Geref. kerk te Amsterdam C. B. L. f 2.50.

Voor de Medische Faculteit: Van J. v. d. B. te Aarlanderveen met dank voor de behouden thuiskomst van Dr. A. Kuyper f 5.

Voor het Studiefonds: Door den heer G. F. Taats, namens den Raad van de Geref. kerk te Rotterdam B, van de Halvestuiversvereeniging f 150.

S. J. SEEFAT, Hibernum, Penningmeester.

VERSCHENEN: EEN NIEUW PORTRET

(Kabinetformaat), van

Dr. A. KUYPER.

Prijs f 1.25.

Amsterdam. Pretoria. BOEKHANDEL VOORHEEN HÖVEKER & WORMSER.

ZENDING.

De persarbeid voor de Zending, door Ds. H. DIJKSTRA vroeger aangevallen in de Macedonië en voortgezet in de Vrije Kerk, verschijnt van 1 Januari 1899 in Hollands Kerkblad. Abonnement 65 Cts. per kwartaal. Adres: Bureau HOLLANDS KERKBLAD, te 's-Gravenhage.

Bij J. VAN GOLDERINGE & ZOON, te 's-Gravenhage, is verschenen:

Samenwerking.

Voorstel en Proeve van regeling tot uitvoering van Art. 13 der Kerkenorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Ingezonden voor de aanstaande Generale Synode met Memorie van Toelichting en Bijlage, door de Classis 's-Gravenhage.

Prijs 50 Cent.

Gereformeerd Gymnasium, te Amsterdam.

Sedert de laatste opgave ontving de Vereeniging voor Voorbereidend Universitair Onderwijs de volgende giften:

Raad: Wed. W. T. f 1; A. H. T. f 0.50; H. T. f 1; F. B. f 0.50; Gez. T. f 0.50; R. M. f 0.50; Th. F. f 0.50; A. B. K. f 1; P. T. F. f 0.50; J. d. G. f 0.50; K. P. f 0.50; K. E. W. f 1; G. H. J. G. f 1; Ds. H. B. f 1; Foudgum: P. v. d. H. f 0.50; J. J. H. f 1; L. P. J. F. f 1; Lichtaard: H. M. f 1; H. K. H. f 1; A. B. f 0.50; R. T. f 1; S. Y. v. d. W. f 1; D. S. O. f 1; J. d. G. f 0.50; Reitsma: S. V. f 0.50; H. D. f 0.50; J. K. f 1; Genum: A. P. R. f 0.50; J. P. R. f 1; P. P. R. f 1; A. A. d. J. f 1; A. J. L. f 0.50; J. S. F. f 0.50; Groningen: Z. R. f 1; A. A. f 1; E. W. S. f 1; Meij. C. M. v. H. f 1; Meij. S. B. f 1; T. D. f 1; D. I. f 1; H. D. B. f 1; H. W. f 1; J. d. V. f 1; J. T. f 1; Dr. B. f 1; G. d. V. f 1; J. H. v. H. f 1; P. A. f 1; D. A. B. f 1; H. A. P. f 1; S. W. f 1; W. M. f 0.50; K. B. f 1; A. K. f 1; Wed. H. H. S. f 0.50; Wed. R. f 1; J. d. B. f 1; W. K. f 1; H. f 0.50; C. L. N. f 1; Wed. H. S. f 1; Hoogkerk: C. H. E. f 0.50; A. v. d. R. f 1; T. M. f 1; P. O. P. B. f 0.50; Wed. O. v. Z. f 1; Bierum: Ds. J. G. f 1; N. N. f 1; Dorkwerd: Wed. E. W. f 1; J. N. f 0.50; E. S. f 1; Zuidwolder: E. v. R. W. f 1; H. B. f 1; B. A. f 1; E. d. V. f 1; K. H. B. f 1; J. J. W. f 1; R. v. W. P. f 1; E. E. f 1; Sauwerd: W. B. f 1; J. B. f 1; Wed. K. L. f 1; Bedum: Ds. J. M. S. f 1; J. W. f 1; H. M. f 0.50; G. P. f 1; Winsum: Ds. M. f 1; J. D. f 1; R. S. f 1; K. K. f 0.50; Uithuizen: I. O. B. f 1; G. D. f 1; J. F. F. f 1; Stedum: J. S. f 1; W. U. f 1; H. S. f 1; J. D. f 1; Ds. J. H. f 1; Scheemda: R. G. f 1; J. H. f 1; Spijk: J. B. f 0.50; R. v. d. P. f 1; W. A. O. f 1; E. B. f 1; M. D. f 1; G. P. W. f 1; B. S. f 1; A. S. f 1; J. F. f 1; S. M. f 1; W. B. f 1; Ds. H. B. f 1; Appingedam: B. B. f 1; K. A. V. f 1; W. v. d. P. f 1; Wed. H. V. f 1; H. D. f 1; J. O. f 1; Midwolda: P. D. f 1; G. R. f 1; J. G. v. A. f 1; Wed. J. F. G. f 1; R. F. f 1; Oostwold: R. T. f 1; S. O. K. f 1; J. M. f 1; Z. J. K. f 1; S. S. f 1; L. H. f 1; Gebr. H. f 1; J. S. f 1.

N.B. Niet vermeld zijn hier de bijdragen waarover per kwantite wordt beschikt.

Boek- en Courantdrukkerij: DE HONNIE KRIJGER & KAMPEL, Amsterdam.

Dit blad was bijdragen van dit blad betrekking aan de ADMM inzendingen, kunnen voor b

Dan

De vraag, loofd is, tege ons overkom daartoe alle len aan te v dige oplossing maar we nu te kort in pl wordt hem overkomt, is die krankhe gebod. Er s in onze taal, van een epid ten of plant tegen al zulk maatregelen zulk een vol zen van slap van veerkrac staande al z gehengd word straf, is het zulk kwaad d wij met de n gewapend, de Velen intu ten aanzien v voorsorgmaat ming van een te overkomen geopperd wor zulk voorzorg van een ziek aanstelt als recht betwiste zulk een kwa ger heerschte den er met r door quarant maatregelen g reeds sinds ja voor een nieu waren. Doch menschen tegen lentie kan om bestel. Maar i regelen onzer de almacht C feitelijk